

**T.C.
ORMAN BAKANLIğI**

1. ORMANCILIK ŒURASI

**TEBLİđLER
VE
ÖN ÇALIŒMA GRUBU RAPORLARI
(CİLT 2)**

**1-5 KASIM 1993
ANKARA**

İÇİNDEKİLER

Konu Başlığı

MİLLİ PARKLAR YABAN HAYATI VE TURİZM

Tebliğin Konusu	Sahifesi
Milli Parklar, Yaban Hayatı ve Turizm Ön Çalışma Grubu Raporu	1-17
Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatının Turizmdeki Yeri	18-28
Türkiye’de Ormaniçi Dinlenme Alanları	29-35
Biyolojik Çeşitlilik, Yaban Hayatı ve Koruma Çalışmaları	36-42
Orman Şûra’sı Ana Tebliği Milli Parklar ve Ülkemiz Açısından Önemi Alınması Gerekli Önlemler ve Öneriler	43-55
Türkiye’nin Odunsu Flora Zenginliği ve Koruma Alanları	56-63
Milli Park Planlamasında Kamuoyu Etkisi	64-72
Korunan Alanlar ve Turizm	73-79
Ormaniçi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi İçin Bir Değerlendirme Yöntemi	80-87
Bir Yerin Milli Park Olabilirliğinin Belirlenmesi İçin Geliştirilen Bir Yöntem	88-94
Milli Park Politikaları	95-99
Biyolojik Çeşitlilik	100-105
Orman İçi Dinlenme Yerleri	106-111
Avcılığın Düzenlenmesinde Yasal İmkanlar	112-120
Av Kaynaklarımızın Azalma Sebepleri ve Geliştirilmesi İmkanları	121-132
Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatının Turizm’deki Yeri	133-137
Av Hayvanları ve Avcılığın Düzenlenmesi	138-144
Ormaniçi Suların Balıklarındırılmasında Genel Amaçlar	145-150
Doğal Hayatın Korunması, Av Hayvanları ve Avcılığın Düzenlenmesi	151-155
ORMAN VE KÖY İLİŞKİLERİ	
Orman ve Köy İlişkileri Ön Çalışma Grubu Raporu	159-171
Orman Köylerine Gelir Sağlayıcı Projelerde El Sanatlarının Yeri ve Önemi	172-180

AV KAYNAKLARIMIZIN AZALMA SEBEPLERİ VE GELİŞTİRİLMESİ İMKANLARI

Dr. İdris OĞURLU

KTÜ Orman Fakültesi - TRABZON

ÖZET

Türkiye’de av kaynaklarının yeterince korunamadığı, özellikle usulsüz avlanmanın önlenemediği, bu konudaki organizasyon ve kanunların yetersiz kaldığı bilinen bir gerçektir. Bunun yanında avlakların sınıflandırılması, envanter ve planlama konusunda alt yapının da henüz oluşturulamadığı kabul edilmekte, bu konudaki arayış ve gayretlerin sürdürüldüğü bilinmektedir.

Türkiye’nin biyolojik zenginliğinin önemli bir parçası olan av hayvanı türleri ve geniş anlamda yaban hayatının, bugün karşı karşıya olduğu problemlerin çözülmesi, birtakım kanuni ve teknik düzenlemelerin gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Av ve yaban hayatının korunması, avcılığın düzenlenmesi için av sahalarıyla ilgili olarak:

Avlakların sınıflandırılması ve sınırlarının belirlenmesi; Avlaklardaki popülasyonların emniyet altına alınması ve bunun için başıboş avcılığın önlenmesi; Avlakların kapasitelerinin tesbiti ve bu amaçla popülasyon sürveyleri (etüd ve envanter) yapılması; Sürvey ve envanter sonuçlarına göre av amenajman planları hazırlanması hususlarının yerine getirilmesi gerekmektedir, bunun için ise öncelikle günün ihtiyacına cevap vermeyen Kara Avcılığı Kanunu’nun değişmesi ve ayrıca etkin bir korumayı, etüd ve planlamayı gerçekleştirecek organizasyonun en kısa zamanda kurulması gerekmektedir. Bundan başka avcı kuruluşları ve mahalli halkın koruma, envanter ve işletme çalışmalarına aktif olarak katılmasını sağlamak üzere, mahalli avcı ve avlak civarında köylüye yetki ve sorumluluk vererek ve ayrıca avlak ve avlak gelirleri üzerinde hak sahibi kılmak suretiyle güçlü bir işbirliği zemini oluşturulmalıdır. Bunu sağlamak üzere yeni kara avcılığı kanun tasarısına yeni maddeler ilave edilmelidir.

Türkiye genelinde ise yaban hayatı yaşama ortamlarının tahrip edilmesi, hatalı ve aşırı miktarda pestisit kullanılması önlenmeli, her türlü tarım ve ormancılık faaliyeti, yaban hayatına zarar vermeyecek, bilakis gelişme ortamını zenginleştirecek tarzda yürütülmelidir. Ayrıca, av yaban hayatı konusunda hazırlanan projeler ve yapı-

lan çalışmalar tanıtılarak konunun önemi vurgulanmalı, mevcut problemler kamuoyuna maledilmelidir.

GİRİŞ

Ormanlar biyolojik çeşitliliği bünyesinde barındırmakta ve avlak sahalarının da büyük bir bölümünü içine almaktadırlar. Bu sebeple yaban hayatı, ormanlarda yürütülen faaliyetlerden olumlu veya olumsuz yönde etkilenmektedir. Ayrıca, av ve yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi konusunda ilgili kanunların ormancılara sorumluluk yüklediği görülmektedir.

Avcılığın halihazırdaki problemleri, bir taraftan Kara Avcılığı Kanunu'nun yetersiz kalışından kaynaklanmakta, diğer taraftan da yaban hayatı konusunda etkili kamuoyu oluşmadığı için av kaynaklarının korunması ve avcılığın düzenlenmesi hususu layık olduğu önem ve ciddiyete kavuşmamaktadır. Halbuki bir problemin ciddiyetinin kabul edilmesi ve çözümünün aranmasında ilk adım, problemin kamuoyuna maledilmesidir. Bu sayede toplumun değişik kesimleri tarafından tartışılarak en uygun çözüm yolunun bulunması ve bu çözümün geniş kitlelerce kabul görmesi kolaylaşır. Bu itibarla avcılık ve yaban hayatı konusunun Ormanlık Şurası'nda müzakereye açılması yerinde ve faydalı olmuştur.

Ülkemizde avcılığın düzenlenmesi ve av kaynaklarının korunmasına maalesef ciddi bir tarzda yaklaşılammıştır. Bunda, bir taraftan koruma ve düzenlemeyi yapacak güçlü bir organizasyonun yakın zamanlara kadar kurulamamış olması, diğer taraftan da hala devam eden serbest avcılık, yani başıboş avlanma eğilim ve alışkanlığı rol oynamaktadır. O kadar ki kaçak avlanmayı kendilerine hak sayan görevli ve yetkililere dahi rastlamak maalesef mümkündür. Kısacası, "Cıbal-i mubaha" anlayışı ormancılıkta büyük ölçüde bertaraf edilmiş olmasına rağmen avcılık konusunda ne yazık ki aynen devam etmektedir.

Ülke çapında bir koruma ve planlamanın yapılabilmesi için avcılık ve yaban hayatı ile ilgili her kesimin yardım ve desteğinin alınması şarttır. Bunun için ilgili kuruluşlar arasında ve halkı da içine alan bir işbirliği sağlayacak düzenlemeye gidilmesi gereklidir. Öncelikle Kara Avcılığı Kanunu ele alınmalı ve buna göre değiştirilmeli, avcı kuruluşları ve avlaklar civarındaki halkın etkin bir şekilde devreye sokulmalıdır. Mahalli halkın eğitilerek yeni organizasyonda görev ve sorumluluk verilmesi, bunu sağlamak için de avlaklar üzerinde hak ve yetki sahibi kılınması düşünülebilir.

AV KAYNAKLARININ AZALMASININ SEBEPLERİ

1. Usulsüz Avlanma, Aşırı Avlanma Baskısı

Ülkemizde usulsüz ve başıboş avlanma ve bunun sonucunda av kaynakları üzerinde oluşan aşırı avlanma baskısının sebepleri, kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Kanuni mevzuatın yetersiz kalışı ve mevcut hükümlerin etkin şekilde tatbik edilmeyişi

- Yetki dağılımından doğan otorite boşluğu ve bu yüzden kaçak avlanma suçlarının takip edilmeyişi

- Problemin önemsenmeyişi veya ciddiyetinin anlaşılmamış olması.

2. Plansızlık ve Kadro Yetersizliğinden Doğan Denetimsizlik

Av amenajman planlarının eksikliği av amenajmanını yapacak kadronun kurulmaması ve envanter ve planlama çalışmalarına başlanamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Keza araştırma merkezi ve istasyonların henüz kurulamamıştır. Bütün bunların sonucu olarak kaynaklar üzerindeki baskının ve tahribatın boyutlarının tespit edilemeyişi, problemin önemini gözden kaçırmakta, gerekli tedbirlerin alınmasını geciktirmekte ve bu yüzden av kaynaklarının gittikçe azalmasına yol açmaktadır.

3. Yaşama Ortamlarının Tahrip Edilmesi, Daralması ve Kirlenme

Av kaynaklarının azalması sonucunu doğuran diğer bir amil, habitatların bozulması ve bu yüzden yaşama alanlarının gitgide daralması ile yaşama ortamını ve besin kaynaklarını kirleterek zehirlenmeye yol açan ortam kirlenmesidir.

AV KAYNAKLARINDAKİ AZALMANIN ÖNLENMESİ

1. Av Kaynakları Üzerindeki Baskının Azaltılması, Usulsüz ve Başboş Avlanmanın Önlenmesi

Başboş avlanmanın önlenmesi için her ne kadar yeni av kanununun çıkması ve geniş bir koruma ağının kurulması ilk şart olarak öngörülüyorsa da bu arada mevcut kanunun uygulanmasında gereken titizlik ihmal edilmemelidir. Bu arada acil bir tedbir olarak Merkez Av Komisyonu tarafından avlanma iznini düzenleyen bir rotasyon planı devreye sokulabilir. Mesela aynı türü barındıran avlakların, her av sezonunda sadece bazılarında avlanmaya izin vermek, keza aynı tipteki avlaklarda yapılan avlanma için farklı avlanma zamanları tespit etmek suretiyle avlakların bir kısmı korumaya alınabilir. Böylece, avın serbest bırakıldığı zaman ve alan daraltıldığı için mevcut imkanlar bu daralan alan ve periyotta yoğunlaştırılabilir. Bu münavebe birbirine yakın veya komşu avlaklarda uygulanırsa populasyonlar lehine daha etkili sonuç verecektir.

2. Yeni Av Kanununun Çıkması ve Özel Avlakların Kurulması

Kara avcılığı kanun tasarısında özel avlaklar ve örnek avlakların kurulması öngörülmektedir. Ancak bu tür avlakların devreye girmesi veya yine tasarının öngördüğü gibi devlet avlaklarının kiraya verilmesi konusu da yine ancak bu sahaların envanterlerinin yapıp işletme planlarının hazırlanmış olması ile gerçekleşebilir. Diğer taraftan avlanmanın kontrol edilmesi av limitlerine uymanın sağlanması yine güçlü bir

organizasyon işidir. Bununla beraber avlak statülerin belirginleşmesi ile ilk planda en azından avlanma zamanlarına riayet edilmesi hususu sağlanabilir.

Devlet avlaklarının kiraya verilmesinde KAK tasarısında zikredilen amaç dışı kullanımı önleyecek tedbirler dikkatle tespit edilmeli, buna karşı çok ciddi ve caydırıcı müeyyideler düşünülmelidir. Ayrıca kiraya verilecek avlaklar için, en az 20-30 yıl gibi uzun devre kiralama şartı getirilmelidir. Çünkü kısa süreli kiralamada av stoğunun sömürülmesi ihtimali ve tehlikesi mevcuttur. Halbuki uzun devre kiralamada, kiracı kendisini uzun vadeli plan yaparak hem popülasyonu hem de yaşama ortamını korumak zorunda hissedecektir.

3. Envanter ve Planlama Çalışmaları

3.1. Envanter ve Planlamanın Önemi

Avlakların emniyete alınması ve kaçak avlanmanın önlenmesinden sonra en önemli iş, av sahalarında barınan popülasyonların tespiti, bu amaçla yapılacak gözlem ve sayımlar, yani envanter çalışmalarıdır. Zira planlama ve işletmeciliğin temeli ve ilk adımı mevcudu bilmektir. Nitekim, Ormancılık Ana Planı'nda gösterilen 1990-2009 yılları avcılık ve yaban hayatının hedefi, av ve yaban hayvanlarını normal kapasitelerine ulaştırıp düzenli bir av işletmeciliği kurmak ve bu konuyla ilgili çalışma ve araştırmalar ile envanterlerin yapılmasıdır. Yani sözkonusu plana göre yurdu-muzdaki av ve yaban hayatı çalışmalarının esasını bir anlamda envanter çalışmaları oluşturmaktadır.

Sörvey ve envanterin yapılmamış olması hali, av sahalarında planlı hareket etme imkanını ortadan kaldırır. Yani sörvey ve envanter yapılmadan denetim ve faydalanmayı mümkün kılacak işletme planları hazırlanamaz. Dolayısıyla popülasyonu takviye veya kontrol etmek için yapılan fakat, bir envanter sonucuna dayanmayan müdahalelerin isabetli olması ve istenen sonucu vermesi beklenemez. Keza, popülasyon korumak veya geliştirmek için alınan herhangi bir tedbirin veya yapılan herhangi bir uygulamanın popülasyon üzerindeki etkisi de ancak önceki envanter sonuçlarıyla kıyaslanarak ölçülebilir. Mesela, ava açılan bir sahada avlanmanın popülasyon üzerindeki etkisini anlamak; Bir yerleştirme uygulamasında yerleştirilen türün sahaya intibak edip edemediğine karar verebilmek; Bir silvikültürel müdahalenin habitat ve dolmayısıyla popülasyon üzerindeki etkisinin ölçülmesi gibi hususlar, ancak bu uygulamaların öncesi ve sonrasında yapılacak popülasyon sörveyi, yani envanterler vasıtasıyla takdir edilebilir. Aksi takdirde, bir alandaki popülasyonda meydana gelen değişikliklerden haberdar olmak ve bunu değerlendirmek mümkün değildir. Bu yüzden sörveysiz hareket, bir çeşit gözü kapalı harekettir.

Faydalanma planı yapılacak bir av sahasında planlamaya esas olacak veriler (hayvan türü, sayı, yoğunluk, cinsiyet oranı, yıllık artım vs.) sörvey ve envanter çalış-

maları ile ortaya konulduktan sonra, bunun belli aralıklarla tekrar edilmesi gereklidir. Böylece populasyonun ne yönde geliştiği izlenerek ve gerektiğinde uygun koruma ve bakım tedbirleri ile, olumsuz faktörleri etkisiz hale getirerek daha elverişli bir gelişme zemini hazırlamak veya gerekiyorsa büyümenin kontrol altına alınması açısından sörveyin önemi büyüktür.

3.2. Sörvey ve Envanterin Yapılması

Sörvey, envanter ve planlama çalışmalarını yürütmek için, esasen orman amejman ekipleri tarzında çalışacak bağımsız ekiplere ihtiyaç vardır. İlk etapta 8-10 kişilik, yaban hayatı konusunda uzman bir çekirdek kadronun, belli başlı av türleri için sörvey planı hazırlaması ve bu planların pilot bölgelerde uygulanmaya başlanması düşünülebilir. Çekirdek kadro elemanları, geyik, yaban keçisi, yaban koyunu, sü-lün, göçmen su kuşları, ayı gibi halen avlanmasına izin verilen veya avlanma potansiyeline sahip belli başlı türler ve özellikle av turizmine açılan türleri aralarında bölüş-mek suretiyle, 2-3'er kişilik timler halinde çalışabilirler.

Populasyon sörveyi yetişmiş eleman, emek ve özel ekipman ister. Bunların beraber, bugünkü imkanlarla da yapılabilecek bazı şeyler vardır. Mesela türlerin tespiti ve yayılış alanlarının belirlenmesinde, mahalli avcılarının tecrübesinden yararlanılabilir. Diğer taraftan bugün için Türkiye'de uydu, hava fotoğrafı, termal fotoğraf gibi pahalı tekniklere başvurmaksızın, sadece yerden sayım metodları ile populasyon yoğunluğu tespit edilebilir. Şayet Konya - Bozdağ'daki yabankoyunu sürüsünde yapıldığı gibi, havadan sayıma elverişli yerler ve helikopter kullanma imkanı varsa, açık arazilerde tabii ki bu yola da gidilebilir. Nitekim 1986-89 yıllarında KAYA (1990) helikopterden yararlanarak ve her yaz sadece 4'er gün sayım yapmak suretiyle, Bozdağ'da yabankoyunu *Ovis orientalis anatolica valenciennes* 1856'in populasyon yoğunluğunu tespit etmiştir. Ancak birçok hayvan türünün orman çatısı altında barındığı gözönüne alındığında, buralarda yerden sörveyin bugünkü imkanlarla Türkiye için en pratik çözüm olduğu anlaşılmaktadır.

Birçok kuş türünün sörveyinde, rasat ve doğrudan sayım yeterli olmaktadır. Ülkemizde bu konuda yapılmış ve yapılmakta olan bir hayli çalışmalarda vardır. Yabankeçisi *Capra aegagrus*, dağkeçisi *Rupicapra rupicapra anatolica* gibi bazı memeli av türleri de yine doğrudan gözlem veya geçit noktalarında bekleyerek sayılabilmektedir. Bu türler için, büyük çapta olmamakla birlikte elde edilmiş sörvey sonuçları mevcuttur ve TEMİZER (1990)'in çalışması buna örnektir. OĞURLU (1992) tarafından, Eskişehir - Çatacık'daki geyik *Cervus elaphus maral* populasyonu üzerine yapılan çalışma ise, yine yerden sörvey metodlarından biri olan dışkı sayım tekniğinin, Türkiye şartlarında uygulanabileceğini göstermiştir. OĞURLU'nun 1989 - 91 yıllarında, yaklaşık 10.000 hektar genişliğindeki bir ormanlık sahada, 4-5 kişilik bir

ekiple yürüttüğü ve her yıl tekrarladığı bu çalışmanın envanter bölümü, Çatacık ile benzer şartalara sahip bir yaşama ortamında ve 2 kişiden ibaret bir tim ile 10-12 günde tamamlanabilir.

3.3. Gözlem ve Kayıt İşlerinin Diğer Ormancılık Faaliyetleri İle Koordine Edilmesi

Etüd ve envanter verilerinin bir kısmı, gözlem ve kayıt işlerinde diğer ormancı elemanlarında yardımı alınarak elde edilebilir. Şöyle ki: Orman işletme şefi ve ormanda çalışan diğer elemanlar, normalde kendi muntıklarında hangi yabancı hayvan türlerinin bulunduğunu, bunların nerelerde ve ne zamanlar görüldüğünü bilirler. Zira, özel bir merakı olmayan bir görevli dahi, ormanda çalışırken veya çalışma alanına gidip gelirken zaman zaman bu yabancı türlerle karşılaşmakta ve onları gözleme imkanı bulabilmektedir. Fakat görevlideki bu bilgi kayda geçmediği için, zaman içinde unutulup gitmekte veya görevlinin tayini çıktığında onunla birlikte gitmektedir.

Tesadüfen karşılaşılan bireylerin türü, cinsiyeti, görüldüğü yer ve saat ile buna benzer diğer bilgilerin kaydedilmesi ile, zaman içinde farklı türlerin populasyonları hakkında kullanışlı veriler birikmiş olacaktır. Aslında gözlem süresi ve izlenen rota belli olmak kaydıyla rastlanan bireylerin not edilmesi, bilindiği gibi sörvey tekniklerinden biri olan sistematik gözlem metoduna girmektedir. Bu durumda, belli bir hat takip ediliyorsa veya yol boyu gözleniyorsa, bu hat veya yol boyunca görülen fertlerin kaydedilmesi ile elde edilen veriler, populasyonun yoğunluğu ve biyolojisinin belirlenmesinde kullanılabilir. Şu halde, mesela herhangi bir iş için ormanın belli bir noktasına gitmekte olan bir kimse, sükunet ve dikkat gibi bazı şartlara da riayet etmek suretiyle, ulaşacağı noktaya varana kadar gözlem yapıp kayıt tutabilir. Şayet bugün için, elimizde geçmiş yıllara ait bu gibi bilgi ve kayıtlar bulunsaydı, en azından koruma - üretme alanlarındaki belirli türlerin populasyonlarındaki dalgalanma ve populasyon yoğunluğu, kabaca da olsa tahmin edilebilecek veya hiç değilse sörvey planlarının hazırlanması kolaylaşacaktı. Halbuki Batı'da, populasyon seyrini incelemek isteyen bir araştırmacı, en az 30-40 yıllık verilere rahatça ulaşabilmekte ve herhangi bir türün trendini ortaya koyabilmektedir. Oradaki bu imkan, sadece uzun yıllar boyunca muntazaman kayıt tutulmuş olmasının bir avantajıdır.

4. Araştırma Merkezi ve İstasyonların Kurulması

Envanter ve planlamamın diğer bir eksiği de araştırma istasyonlarının bulunmasıdır. Çünkü envanter ve planlama ilmi metotlara ve verilere dayandırılmalıdır. Ayrıca sörvey teknikleri türden türe ve hatta arazi yapısına göre değiştiği için, plan yapılacak yörede kurulmuş bir araştırma istasyonu, o muntika ve türler için en uygun sörvey tekniklerini tespit etmek suretiyle, envanter ve planlama ekiplerine yol gösterebilir. Diğer yandan, araştırma sahasına günübirlik seyahatler veya kısa süreli ince-

lemelerle toplanacak veriler yetersiz kaldığı gibi, bu tip bir çalışma, ulaşım problemi ve ekipman nakli gibi birçok zorluğu da beraberinde getirdiği için, verimli olmamaktadır. Şu halde kalkınma planları çerçevesinde öngörülen ve Ormanlık Ana Plan'nda 1990-2009 yıllarındaki hedefler arasında yer alan "Yaban Hayatı Araştırma Merkezi"nin ve buna bağlı lokal araştırma istasyonlarının kurulması gerekmektedir.

5. Avcı Derneklerinin Reorganizasyonu

Milli Parklar ve Av - Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü'nün, bugünkü haliyle avcı klüp ve dernekleri ile işbirliği yapabilmesi ve bu derneklerin elemanlarından envanter işlerinde istifade edebilmesi bakımından zorluklar bulunmaktadır. Ancak bu dernek ve klüplerin federasyon ve konfederasyon haline gelmesi durumunda, koordinasyon ve işbirliği imkanı artacaktır. Bugüne kadar federasyon haline gelemeyen avcı derneklerini federasyonlaşmaya teşvik etmek için kanunun sadece federasyonu muhatap alması yeterli olacaktır. Bu suretle federasyonla yapılacak protokol, bütün avcı derneklerini şamil olacağı ve yaptırım gücüne sahip bulunacağı için gerekli bütünlük ve koordinasyon sağlanacaktır.

6. Avcı Kuruluşları, Gönüllü Kuruluşlar ve Mahalli Halk İle

Etkin İşbirliği

Sörvey ve envanter konusunda uzmanlaşmış ekiplerin, mahalli avcı derneklerince ve köy muhtarlıklarınca görevlendirilen elemanlarla ve ayrıca orman muhafaza memurları ve saha bekçileri ile takviye edilmesi düşünülebilir. Zira, mahalli avcı ve köylülerin, o sahada çalışan muhafaza memuru ve saha bekçilerinin, gerçekten de bir mıntıkadaki yabani hayvan türünün biyolojisine dair, çoğu kez oldukça bilgi sahibi olduğu müşahade edilmektedir. Bu kimselerin, hayvanların görüldüğü noktalar, uygun gözlem zamanları, populasyon büyüklüğü, gıdaları, doğal düşmanları gibi birçok konuda, o mıntıkada yaşamaları dolayısıyla tecrübe bilgileri vardır. Böylece uzman, avcı ve köylüden oluşan sörvey ekipleri, saha görevlileri ile de takviye edilerek, pratik bir şekilde populasyon sörveyleri tamamlanabilir. Bu uygulama avcı ve köylüyü de onore ederek avlağa sahip çıkma ve kollama psikolojisinin gelişmesine yardım edecek, ayrıca avcılığı tek tatmin yolu olmaktan çıkaracaktır. Çünkü, bu ekipte çalışan avcı, çalışma sırasında yabani hayvanın izini sürecektir, kendisini görecektir, gözlem için bekleyecek, fotoğraf çekecek, hayvanı markalama için yakalayıp yine salacak, aynı zamanda yararlı bir iş yapmanın huzurunu duyduğu gibi, bir taraftan da para kazanacaktır. Ancak, bu uygulamanın gerçekleşmesi de yine kanuni düzenlemeye bağlıdır.

Bu arada Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD), Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (TTKD) gibi gönüllü kuruluşlarla da envanter ve planlama sahasında işbirli-

ği yapmak mümkün olabilir. Ancak bunun yolu da yine yukarıda bahsedilen tarzda bir teşkilatlanma ve koordinasyonun gerçekleşmesinden geçer.

7. Avlak Gelirlerinden Mahalli Halk ve Avcıların

Yararlandırılması ve Avlanma Hakkının Gözden Geçirilmesi

Yeni düzenlemede avcı ve köylünün desteğinin alınabilmesi için, meseleye daha rasyonel yaklaşma gereği vardır. Şöyle ki:

Halihazırda ormandaki işlerin yaptırılmasında, orman köylüsü ve yöre halkı birinci derecede tercih edilmekte ve köylüye zati ihtiyaç verilmektedir. Yani, orman köylüsünün orman üzerinde belli bir hak sahibi olduğu kabul edilmektedir. Avlanma hakkı konusuna da aynı mantıkla yaklaşmak pekala mümkündür. Zira, bugünkü şartlarda korusunda, merasında, tarlasındaki avın, dışarıdan gelen birileri tarafından nasıl olsa vurulacağını, hatta tüketileceğini bilen köylü, o avı koruyup sahip çıkmak bir yana -ki bugünkü şartlarda koruması da adeta mümkün değildir- önce davranıp yabancı avcıdan evvel kendisi vurma psikolojisi içine girmektedir. Buna karşı ne yapılabilir? Mesela köy hudutları dahilindeki avlaklarda ücretli avlanma hakkı, köylüye devredilebilir. Yahut avlaktaki populasyon gerilemediği sürece, köylüye orada yapılan avlanmaya bağlı olarak, döner sermaye işletmesinden pay verilebilir. Ancak burada önemli husus, avlaktaki av stoğunun devamlılığının garantiye alınmasıdır ki bu da ancak devlet tarafından denetlenebilir ve bunun yegane yolu amenajman planının mevcut bulunması ve envanterin muntazaman tekrarlanmasıdır.

Böylece avlak üzerinde hak sahibi olan köylünün, avlaklara sahip çıkma, koruma ve suçları önleme veya ihbar etmesi teşvik edilerek bu konudaki istek ve azminin artması sağlanmış olacaktır. Ayrıca avlak artık sadece köy avcısının değil, tüm köyün menfaatine çalıştığı için, köy içinde de otokontrol mekanizması işleyecektir. Yani köyün bağı - bahçesi, ortak malı gibi, avlağı da korunacak ve köy sınırları dahilinde köydeki avcıyı da içine alacak şekilde bir otokontrol mekanizması kurulmuş olacaktır. Sonuç olarak, bu avlakta avlanan ister köyden biri, isterse dışarıdan gelen bir avcı olsun, köyden bir görevli yapılan ava mutlaka katılmalı ve bu görevliye ava nezaret etme, zabıt tutma ve kontrol yetkisi verilmelidir.

8. Avcı Psikolojisinin Tahlili, Alternatif Faaliyetler

Yeni av kanunu ve yönetmelikler hazırlanırken, avcı ve mahalli halkın psikolojisi iyi değerlendirilmelidir. Etkin korumanın sağlanamaması karşısında geçici bir sürede olsa avlanmayı toptan yasaklamanın çıkar yol olmadığı anlaşılmıştır. Avcıya avlanmaktan vazgeçmesi de tavsiye edilemeyeceğine göre tek çıkar yol, bir taraftan av baskısını hafifletmeye, yani yoğun avlanmayı azaltmaya yarayacak, fakat diğer taraftan avcıyı da tatmin edecek birtakım faaliyet ve meşgalenin avlanma yerine ikame edilmesidir. Çünkü avcılık hakikaten bir tutkudur ve disipline edilmesi, kanalize edilmesi gereken bir aktivitedir. Avcıyı avlanmaya sevkeden faktörler;

1. Tabiatla içiçe olmak, tabiatı gezip görmek, tanımak
2. Av hayvanını tabii ortamında görmek
3. Avı arayıp bulmaya, yakalayıp vurmaya çalışmak ve bu arada heyecan yaşamak (heyecan aramak)
4. Vurduğunu, gördüğünü başkalarına anlatmak veya göstermek (şöhret arzusu)
5. Dinlenmek, dinçleşmek, tazelenmek (rekreasyon, spor ihtiyacı)
6. Maddi kazanç (et, kürk vs.).

Burada sayılan unsurların tümünü birden karşılayacak yegane uğraşı, ancak yine yaban hayatı ve avcılık sahasındaki çalışmalar olabilir. Fakat halihazırda ne özel avlak işletilmesi ve ne de devletin çalışmalarında avcı kuruluşlarına yer verilmesi sözkonusu olmadığı için, avcı meşru veya kaçak yoldan avlanmaya devam etmektedir. Zira avcılığı yerini tam anlamıyla tutacak alternatif bir meşguliyet alanı bulamamaktadır.

9. Habitatların Korunması ve Düzenlenmesi

Yaban hayatı ve av türlerinin yaşama alanlarına zarar veren olumsuz faktörlerin etkisini azaltmak için, alınabilecek tedbirler ve yapılması gereken düzenlemeler şunlardır:

a) Bakir alanlarda yerleşim merkezlerinden ve sınai tesislerden kaynaklanan atıkların azaltılması veya etkisiz hale getirilmesi; Yol yapımlarında yabani türlerin yaşama ortamlarının gözönüne alınması; Patlayıcı kullanımının üreme mevsimi dışında yapılması ve hayvanların patlamadan önce uzaklaşmasını sağlayacak tedbirlerin alınması.

b) Tarım alanlarında zirai, ilaç kullanımını azaltma yollarının araştırılması ve özellikle biyolojik mücadele tekniklerin uygulanması. Mesela çekirgenin tabii düşmanı olan sığırcık kuşu *Sturnus vulgaris*'nin, çekirgeye karşı kullanılan ilaçlarla zehirlendiği müşahede edildiğine göre, pestisidi aradan kaldırıp çekirgeyi sığırcıkla başbaşa bırakmakla; Birincisi pestiside ödenen para ile aplikasyon için harcanan emekten tasarruf edilecek, ikincisi ortam kirlenmeyecek, üçüncüsü de yabani kuş türleri ve bunlarla beslenen sekonder tüketici hayvan türleri zehirlenmekten korunacaktır.

c) Sulak sahaların ve bataklıkların kurutulmasına son verilmeli; Dere, göl ve bataklıklardaki her türlü ilaçlama yasaklanmalıdır. Sivrisinekle mücadelede biyolojik unsurlar kullanılmalıdır. Nehir yatakları kanala alınmamalıdır.

d) İşletme ormanlarında kesim, aralama, budama gibi her türlü silvikültürel müdahalenin, yaban hayatı üzerindeki etkilerinin bilinmesi ve müdahale şekli, yeri ve zamanının ona göre planlanması gerekir. Keza ağaçlandırma, taşıma ve yol yapım planlarının, yabani hayvan türlerinin habitat ve biyolojileri bilinmeksizin yapılması,

çoğu kez tahripkar olmaktadır. Buna göre orman işletme faaliyetleri sırasında yaban hayatının korunması açısından alınması gereken tedbirler ve dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

- Meşçereleri imkan nisbetinde küçük tesis etmek,
- Değişik yaşlı ve karışık meşçereler oluşturmak,
- Meşçerede herhangi bir sebeple meydana gelen, fakat yaban hayvanlarınca kullanıldığı tesbit edilen bazı boşluk ve açıklıkları, o haliyle muhafaza etmek, ağaçlandırmamak,
- Bazı türlerin mevcut özel yaşama alanlarını korumak ve geliştirmek,
- Nadir hayvan türlerinin barındığı habitatların hayatiyetini devam ettirmek, gerekirse ıslah çalışmaları yapmak,
- Seçme işletmesini ve tabii gençleştirmeyi tercih etmek; Fakat traşlama yapılacaksa, kesimleri elden geldiğince dar alanlara inhisar ettirmek ve bu kesimleri bir habitat tipinin tamamını yok etmeyecek veya orman ekosisteminin bütünlüğünü bozmayacak tarzda düzenlemek,
- Dikim için toprak hazırlığı yaparken, bitki örtüsünü toptan imha etmemek, yani yakmamak veya sahadan tamamen uzaklaştırmamak, böylece ölü örtünün ve organik maddenin kaybına yol açmamak,
- Diri örtüye mümkün mertebe az müdahale etmek, diri örtü mücadelesini ancak mutlaka gerekiyorsa yapmak ve bu mücadelede toptan öldürücü total ve sistemik herbisitler yerine, selektif herbisitler ve keza öldürme yerine büyümeyi azaltan selektif ilaçlar kullanmak,
- Ağaçlandırmalarda dikim aralıklarını geniş tutmak,
- Ayıklama ve aralama yaparken, tali ağaç türlerini, ağaççık ve çalıları da bir ölçüde muhafaza etmek,
- Yabani hayvan türlerinin yaşadığı sahaları, türlerin biyolojik isteklerine uygun şekilde işletmek,
- Orman yollarının yapımında, yaban hayvanlarının yaşama ortamlarına en az zarar verecek ve yabani hayvan türlerini tedirgin etmeyecek güzergahlar belirlemek,
- Kenar etkisinden optimal şekilde yararlanmak,
- Gerekli görülen yerlerde, faunanın zenginliği için gerekli vejetasyon çeşitliliğini sağlayacak tarzda ayrıntılı bir plan hazırlamak.

ÖNERİLER

1. Avlaklar sınıflandırılmalı ve sınırları belirlenmelidir.
2. Avlaklarda popülasyonları emniyet altına alabilmek için başboş avcılığın mutlaka önlenmesi gerekmektedir.

3. Avlakların kapasitelerinin tespiti ve bu amaçla populasyon sörveyleri (etüd ve envanter) çalışmalarına daha fazla gecikmeden başlanması lazımdır.

4. Sörvey ve envanter sonuçlarına göre pilot bölgelerden başlayarak av amenajman planları hazırlanmalıdır.

5. Yukarıda sayılan hususları yerine getirebilmek için, öncelikle günün ihtiyacına cevap vermeyen Kara Avcılığı Kanunu değişmelidir.

6. Koruma çalışmalarını, suçların takibini, etüd ve planlamayı gerçekleştirecek organizasyonun en kısa zamanda kurulması gerekmektedir.

7. Avcı kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ve mahalli halkın koruma, envanter ve işletme çalışmalarını aaktif olarak katılmasını sağlamak üzere, mahalli avcı ve avlak civarındaki köylüye yetkri ve sorumluluk vererek ve ayrıca avlak ve avlak gelirleri üzerinde hak sahibi kılmak suretiyle işbirliğine gidilmelidir. Bunu sağlamak üzere yeni kara avcılığı kanun tasarısına yeni maddeler ilave edilmelidir. Bu amaçla:

a) Avlakların denetim ve kontrolü, envanter, planlama ve işletilmesi aşamalarında sözkonusu kuruluşlar ve halkın desteğinin alınması ve bu kesimlere yetki ve sorumluluk verilmesi

b) Av koruma ve üretme sahaları, yerleştirme çalışmalarında ilgili kesimlere görev verilmesi

c) Buna karşılık görev verilen yerlerde sınırlı avlanma hakkı verilmesi şeklinde düşünülebilir.

8. Türkiye genelinde yaban hayatı yaşama ortamlarının tahrip edilmesi, hatalı ve aşırı miktarda pestisit kullanılması önlenmelidir.

9. Her türlü tarım ve ormancılık faaliyeti, yaban hayatına zarar vermeyecek, bilakis gelişme ortamını zenginleştirecek tarzda yürütülmelidir.

10. Av - yaban hayatı konusunda hazırlanan projeler ve yapılan çalışmalar tanıtılarak konunun önemi vurgulanmalı, mevcut problemler kamuoyuna maledilmelidir.

KAYNAKLAR

1. 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu.
2. Anonim, T.C. Orman Bakanlığı 1992-1993 Av Mevsimi Merkez Av Komisyon Kararı, Ankara, 1992.
3. Turan, N., Türkiye'nin Büyük Av Hayvanları ve Sorunları, Uluslararası Sempozyum -Türkiye ve Balkan Ülkelerinde Yaban Hayatı- Eylül 1987, 43-50
4. Tarhan, S., Av Hayvanlarının Korunması üretimi ve Avcılığın Düzenlenmesi Çalışmaları- Uluslararası Sempozyumu, Türkiye ve Balkan ülkelerinde Yaban Hayatı, Eylül 1987, 105-113.
5. Serez, M., Av Kaynaklarının Azalma Nedenleri, Avcı Rasgele Avcılık ve Avcıların Sorunları Semineri, 8-9 Kasım 1985, Ankara.
6. Anonim, Kara Avcılığı Kanun Tasarısı
7. Anonim, Ormancılık Ana Planı (1990 - 2009), Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1990.
8. Oğurlu, İ., Çatacık Koruma Üretme Sahasında Geyik (*Cervus a elaphus L.*) Populasyon Ekolojisi Üzerine Araştırmalar, Doktora Tezi, yayınlanmadı.
9. Kaya, M, A., Anadolu Yaban Koyunu *Ovis orientalis anatolica Valenciennes* 1986/nın Yaşama Alanı ve Populasyon Yoğunluğu, X. Ulusal Biyoloji Kongresi, 18-20 Temmuz 1990, Erzurum, Kongre Bildiriler Kitabı, A.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi 373-382.
10. Mursaloğlu, B., Türkiyede Kullanılan Suni Gübreler ve Zirai Mücadele İlaçların Yaban Hayatına Etkisi - Uluslararası Sempozyumu - Türkiye ve Balkan Ülkelerinde Yaban Hayatı, Eylül 1987, 43-50.
11. Oğurlu, İ., Türkiyede Av ve Yaban Hayatının Korunması Düzenlenmesi ve Geliştirilmesine Dair Bazı Düşünce ve öneriler, Orman Mühendisliği Dergisi, 26, 12 (1989) 23-25.
12. Oğurlu, İ., İşletme Ormanlarında Yaban Hayatı Habitatlarının Düzenlenmesi, İ.Ü. Orman Fak. Dergisi, B. 38, 2 (1988) 120-135.